

Overwinterende amfibieën

Wilbert Bosman & Frits van der Heijden

Foto: Wilbert Bosman

Onderzijde van een
gewone kamsalamander

Over overwinteringsplaatsen van onze amfibieën is weinig bekend. Dit verbaast natuurlijk niemand omdat de dieren in deze periode soms ver weg krui-
pen om deze voor hun ongunstige periode door te komen. De waarnemingen die worden gedaan, zijn dan ook meestal toevallige waarnemingen.

Zoals bijvoorbeeld de kamsalamanders en kleine watersalamanders die collega's van Jan-Luc van Eijk in november 2001 vonden bij de sloop van een voetgangersbruggetje op een golfcomplex in de Gelderse vallei (van Eijk, 2001). Tijdens visonderzoek in sloten in de buurt van Hazerswoude en Koudekerk aan de Rijn werden in december uit een spoorloot twee gewone padden onder het ijs vandaan gehaald (van der Lugt, 2001). De auteur ving zelfs in de periode oktober-februari, maart (begin van de voortplantingsperiode) regelmatig gewone padden in sloten en boezems van het Zuid-Hollandse laagveen gebied.

Half januari 2005 zijn door het Brabants Landschap in een leefgebied van de knoflookpad in Heieind (gemeente Deurne) nabij het actuele voortplantingswater twee wateren visvrij gemaakt. We hopen dat de knoflookpad deze wateren op korte termijn als voortplantingswater zal

accepteren, zodat ze niet meer afhankelijk is van dat ene water. Om de wateren te ontdoen van vis zijn ze leeggepompt. Op de bodem zaten 30 middelste groene kikkers, zowel juvenielen als (sub)adulten, ongeveer 15 bruine kikkers en twee subadulte gewone padden. De meeste dieren zaten op 30-40 cm onder de waterlijn in de modder. Van middelste groene kikker en bruine kikker is bekend dat ze in wateren overwinteren (Stumpel, 1970; Stumpel, 1986). Van de gewone pad is dat minder bekend. Deze waarneming bevestigt opnieuw dat de gewone pad ook in het water overwintert.

In een particuliere tuin langs een dijk in de Ooijpolder (gemeente Ubbergen) overwinterden twee kleine watersalamanders onder een boomstronk. Het betreft een vrouwtje en een juveniel exemplaar. Tot in oktober zaten er ook kamsalamanders onder deze boomstronk. Deze waren daarna echter verdwenen en hebben vermoedelijk een andere overwinteringsplaats gezocht.

In februari 2005 zijn in Groeve 't Rooth (gemeente Margraten) door het platform geelbuikvuurpad en vroedmeesterpad beheersmaatregelen uitgevoerd voor de geelbuikvuurpad. Op dat moment was er strenge vorst waardoor alle wateren waren dichtgevroren. In een karenspoor dat is verdiept zaten zes bruine kikkers. Het waren vrouwtjes en subadulte exemplaren. In een speciaal voor de geelbuikvuurpad aangelegd basishabitat (zie Bosman & Crombaghs, 2000) werden tijdens de beheerswerkzaamheden negen kleine watersalamanders (mannen en vrouwen) 286 bruine kikkers (man, vrouw en subadult), vijf larven van de vroedmeesterpad en twee kamsalamanders, waaronder een neotene exemplaar, aangetroffen. Beide dieren waren mannetjes. Het neotene exemplaar was 11,2 centimeter lang met een volledig ontwikkelde kam. De staart was volledig uitgekleurd. Opmerkelijk is een witte zone aan de buikzijde op de overgang van kop naar lijf (zie foto neotene kamsalamander). Bij een gewone kamsalamander gaat de wit gestippelde zwarte ondergrond op de onderzijde van de kop over in een zwarte gevlekte buik op een oranje ondergrond (zie foto). Daarnaast is bij het neotene exemplaar de onderzijde van de kop oranje met daarop een zwart vlekkenpatroon, dus niet witgestippeld op een zwarte ondergrond zoals bij een gemetamorfoseerde kamsalamander. Voor zover bekend is dit de eerste vondst van een neotene exemplaar van *Triturus cristatus* in Nederland. Alle dieren zijn overgeplaatst naar een ander water.

Onderzijde van de neotene kamsalamander uit groeve 't Rooth. Let op de overgang van kop naar romp. Hier is een witte zone zichtbaar en de onderzijde van de kop is oranje met zwart

Literatuur

- Bosman, W. & B. Crombaghs, 2000. De geelbuikvuurpad in Limburg. Een onderzoek naar populatieomvang en voortplantings-succes in de laatste leefgebieden. Bureau Groenlanden - Bureau Natuurbalans/Limes divergens. 39 p.
- Eijk, J.-L. van, 2001. Betrapt: "Muursalamanders". RAVON 10, jg. 4(1): 16-18.
- Lugt, A. van der, 2001. Gewone padden onder het ijs. RAVON 10, jg. 4(1): 18.
- Stumpel, A.H.P., 1970. Najaarsactiviteit van amfibieën in het Ketelven. Zoölogisch Laboratorium Afdeling Dieroecologie, K.U. Nijmegen. Rapportnr. 20. 9 p.
- Stumpel, A.H.P., 1986. Können Froschpopulationen während des Winterschlafes durch Schlittschuhlaufen beeinträchtigt werden? Salamandra 22 1, 95-96.

Wilbert Bosman & Frits van der Heijden
Correspondentie-adres:
Stichting RAVON
Postbus 1413
6501 BK Nijmegen
w.bosman@ravon.nl

**WIJ ZORGEN
VOOR EEN
VEILIGE
OVERSTEEK**

www.aco.nl

ACO Pro Tunnels en geleidings- wanden voor amfibieën

Veel amfibieën moeten de oversteek van een autoweg met de dood bekopen. Het ACO Pro systeem biedt een oplossing voor de lange termijn. D.m.v. geleidingswanden worden de dieren naar de tunnels geleid waar ze kunnen beginnen aan een veilige oversteek.

ACO BV 0314 - 368 280

